

Vlaanderen
verbeelding werkt

Aan de slag met het *right to challenge*

Praktische gids met kader, stappenplan,
voorbeelden en handvatten voor de lokale besturen

INHOUD

Voorwoord.....	3
1. Inleidend.....	4
2. Right to challenge.....	4
2.1 Wat?	4
2.2 Waarom?	4
2.3 Wie kan een <i>challenge</i> indienen?	5
2.4 Waarover?	6
3. Regelgevend kader.....	8
3.1 Kaderregeling in het decreet over het lokaal bestuur	8
3.2 Reglement van het lokaal bestuur	8
4. Stappenplan voor de lokale besturen.....	9
4.1 Overzicht	9
4.2 Stap voor stap	9
4.2.1 Bepaal de doelstellingen: wat wil je als bestuur bereiken?	9
4.2.2 Creëer een draagvlak binnen je organisatie	9
4.2.3 Ontwerp een ondubbelzinnig regelgevend kader	10
4.2.4 Duid één aanspreekpersoon aan	12
4.2.5 Toon potentiële initiatiefnemers de mogelijkheden	12
4.2.6 Verzeker de capaciteit van de initiatiefnemende burgers	13
4.2.7 Maak duidelijke afspraken met de initiatiefnemende burgers	13
4.2.8 Neem de beslissing over de individuele toekenning van het initiatief	13
4.2.9 Opvolging en evaluatie	14
5. Labo Lokale Burgerparticipatie rolt experimenten uit.....	15
6. Meer informatie.....	16
6.1 Praktische uitwerking	16
6.1.1 Themapagina's	16
6.1.2 Inspiratie uit het buitenland	16
6.2 Bestuurlijke context	16
6.2.1 Parlementaire vragen	16
6.2.2 Beleidsdocumenten	16

VOORWOORD

Een sterke democratie impliceert een grote mate van betrokkenheid van de burgers. Lokale overheden stellen zich steeds meer open en uitnodigend op naar hun burgers, door hen op innoverende manieren te betrekken bij het democratische gebeuren. Als minister van Binnenlands Bestuur ben ik ervan overtuigd dat lokale burgerparticipatie een belangrijke modernisering van de representatieve democratie is en bijdraagt tot een slagkrachtig bestuur.

Eén van de innovaties in burgerparticipatie is het *right to challenge*. Het recht om uit te dagen heeft recent zijn intrede gedaan in die zoektocht naar nieuwe methoden om de veranderende verhouding tussen burger en overheid mee vorm te geven. Het is een krachtig instrument, waarmee een gemeente ruimte geeft aan burgers die actief willen meewerken aan de lokale samenleving. Gemeenten kunnen dit elk op hun eigen manier invullen, zodat de initiatieven optimaal aansluiten bij de lokale context.

Tegelijk moeten de randvoorwaarden scherp gesteld worden, zodat deze nieuwe vorm van burgerparticipatie goed kan functioneren. Ik wil hiervoor een kader aanreiken waarbinnen het *right to challenge* ten aanzien van de gemeenten georganiseerd kan worden.

In samenwerking met het Agentschap Binnenlands Bestuur heb ik twee onderzoekslijnen opgestart. Als eerste is er een [internationaal vergelijkende studie](#) die in 2020 werd uitgevoerd door het 'Instituut voor de Overheid' van de KU Leuven. Door ons te laten inspireren door buitenlandse voorbeelden en na te gaan in welke mate de innovatieve praktijken uit andere regio's toepasbaar zouden zijn in Vlaanderen, kunnen we efficiëntiewinsten boeken en onze lokale besturen sneller en gericht ondersteunen. Als tweede zijn er de analyses en experimenten binnen het Labo Lokale Burgerparticipatie, dat gedurende drie jaar georganiseerd wordt in partnerschap met de VVSG. Geruggesteund door wetenschappelijke inzichten, bouwen we kennis op die een inspiratiebron kan vormen voor het brede veld van lokale besturen.

De praktijk toont immers dat, ondanks de toenemende aandacht voor die participatieve projecten, de representatieve democratie en alternatieve vormen soms niet goed met elkaar interageren. Het is voor een lokaal bestuur niet duidelijk wat werkt en wat niet, wat opschaalbaar is en wat niet. Als minister van Binnenlands Bestuur heb ik de ambitie om middelen aan te reiken die kunnen werken, de besturen te ondersteunen zodat ze ten volle hun rol als laboratoria van burgerparticipatie kunnen opnemen en een houvast te bieden om het *right to challenge* echt in te bedden. Daarover lees je meer in deze gids.¹

Bart Somers

Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Binnenlands Bestuur,
Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen

---

¹ Deze gids is een dynamisch document en zal aangevuld worden met de geleerde lessen uit het Labo Lokale Burgerparticipatie, eventuele voorbeeldbesluiten en oplossingen voor de participatieknopen die door het labo nog zullen worden ontward.

1. INLEIDEND

In deze praktische gids vind je als lokaal bestuur inspiratie om zelf te experimenteren met het *right to challenge*. Er wordt algemene informatie over dit participatie-instrument meegegeven en het regelgevend kader wordt er geschetst. Op basis van de bevindingen uit wetenschappelijk onderzoek naar de Nederlandse praktijk, worden ook concrete en bruikbare handvatten, suggesties, voorbeelden en een stappenplan aangereikt waarmee het *right to challenge* binnen een lokaal bestuur georganiseerd kan worden. Verder wordt er informatie verstrekt over de *right to challenge*-experimenten binnen de werkzaamheden van het Labo Lokale Burgerparticipatie van de VVSG. Als laatste wordt een overzicht van interessante documenten en webpagina's verschaft.

1 RIGHT TO CHALLENGE

1.1 WAT?

Het *right to challenge* is een participatievorm die individuele burgers, georganiseerde groepen en verenigingen van burgers, samenwerkingsverbanden of ondernemers de mogelijkheid biedt om een voorstel in te dienen om taken die in hun directe omgeving worden volbracht door of voor (i.e. in opdracht van) een betrokken overheid, over te nemen. Dat gebeurt op basis van vooraf gedefinieerde criteria en vereisten. Het lokaal bestuur stelt deze criteria en vereisten vast in een reglement.

Binnen de voorwaarden van dit reglement kunnen burgers dus bepaalde taken van het lokaal bestuur overnemen omdat zij denken dat ze dat beter, anders, slimmer of goedkoper kunnen. Een bepaalde taak hoeft dus niet per se goedkoper uitgevoerd te worden; het lokaal bestuur kan ook de kwaliteit, het bereik of de creativiteit vooropstellen.

Het *right to challenge*, ook wel 'uitdaagrecht' of 'recht om uit te dagen' genoemd, betekent geenszins dat burger en bestuur tegenover elkaar staan of in concurrentie treden, maar juist dat burgers ruimte krijgen om actief met het bestuur samen te werken aan een betere lokale samenleving. Er worden in de lokale praktijk ook andere termen gebruikt om naar het concept te verwijzen: bewonersbod, *right to cooperate*, buurtinitiatief...

1.2 WAAROM?

Het lokaal bestuur werkt zelf zijn beleid uit rond participatie en kiest daarbij de instrumenten die het best passen bij zijn doelstellingen. Uit onderzoek van Nederlandse praktijken blijkt dat de lokale besturen diverse beweegredenen aanhaalden om het *right to challenge* te introduceren. Alhoewel er ook financiële beweegredenen van tel kunnen zijn (efficiëntieverhoging door de overdracht van taken),

hebben de aangehaalde argumenten overwegend betrekking op maatschappelijke en democratische motieven. Het *right to challenge* kan onder meer bijdragen aan het verbeteren van de leefbaarheid, het bevorderen van de sociale cohesie en het verhogen van de betrokkenheid. Omtrent de effectiviteit van dienstverlening kan het *right to challenge* perspectief bieden om de inzet van lokaal maatwerk te verhogen. Het kan ook zorgen voor wederkerig respect tussen burger en bestuur voor elkaars positie en rol, wat het vertrouwen in het lokaal bestuur en het draagvlak voor het beleid kan vergroten.

Voorbeelden van beweegredenen voor de lokale besturen:

- de opwaardering van de samenwerking tussen gemeente en inwoners;
- het vergroten van de verantwoordelijkheid en het eigenaarschap van inwoners;
- het bevorderen van de invloed van inwoners op het gemeentelijk beleid;
- het samenbrengen van expertise en kennis van zowel ambtenaren als burgers;
- de gedeeltelijke overdracht van de regie van het beleid naar de inwoner;
- het verhogen van de sociale samenhang in wijk/buurt/gemeente.

Het *right to challenge* mag in geen geval gebruikt worden om overheidstaken af te stoten. Het *right to challenge* mag eveneens niet – bewust of onbewust – gebruikt worden op een manier die de [bestaande regeling](#) miskent. Afhankelijk van de invulling van het *right to challenge* door het lokaal bestuur, moet er bijzondere aandacht zijn voor de toepassing van de wet van 14 november 1983 betreffende de controle op de toekenning en op de aanwending van sommige toelagen, de wet van 17 juni 2016 betreffende de concessieovereenkomsten en de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten².

1.3 WIE KAN EEN CHALLENGE INDIENEN?

Aangezien het lokaal bestuur zelf de toegangsvoorwaarden kan bepalen, varieert het antwoord op de vraag 'Wie kan of mag een *challenge* indienen?' van bestuur tot bestuur.

In Nederland ligt de focus doorgaans op inwoners, al dan niet behorend tot een bepaalde wijk of buurt. Lokale besturen die de mogelijkheid tot *right to challenge* invoeren, nodigen de burger uit om tot bij hen te komen. De inhoud en de draagwijdte van de *challenge* kunnen het nodig maken dat burgers zich moeten groeperen, bijvoorbeeld indien het lokaal bestuur beslist om de *challenge* enkel toegankelijk te maken voor verenigingen. Dit neemt niet weg dat een *challenge* ook voor andere uitdagers kan worden opengesteld. De keuze van het lokaal bestuur voor wie hiervoor in aanmerking komt hangt samen met de beoogde finaliteit van de *challenge*.

² Tot 30.000 euro (exclusief btw) geldt het regime van de opdrachten van beperkte waarde. Dit is de grens waarbinnen private ondernemingen hun *right to challenge* kunnen uitoefenen zonder, op een paar beginselen na (inzonderheid de voorwaarde dat een oproep gedaan wordt, waarvoor verwezen wordt naar punt 3.2.5. van deze gids), buiten de toepassing van de wet overheidsopdrachten te treden. Uiteraard mag de opdracht niet kunstmatig worden opgesplitst in kleinere opdrachten om die grens van 30.000 euro te omzeilen.

Voorbeelden van wie een *challenge* kan of mag indienen:

- (groepen van) inwoners van de gemeente;
- de bewoners van een buurt of wijk van de gemeente;
- samenwerkingsverbanden;
- organisaties/verenigingen van inwoners of andere (maatschappelijke) organisaties binnen de gemeente;
- ondernemers in de zin van artikel I.1, 1°, WER³.

1.4 WAAROVER?

Versillende taken en beleidsdomeinen kunnen in aanmerking komen voor een *challenge*. Het lokaal bestuur scheidt hierover duidelijkheid in zijn toegangsvoorwaarden.

Uit Nederlandse *cases* blijkt dat het doorgaans gaat om gemeentelijke taken of lokale voorzieningen die:

1. een gemeente zelf uitvoert of laat uitvoeren door een externe organisatie;
2. gekoppeld zijn aan een of meerdere budgetposten in de gemeentelijke begroting (het mag met andere woorden niet gaan om 'nieuwe taken');
3. niet exclusief voorbehouden⁴ zijn aan de (gemeentelijke) overheid.

Het bestuur bepaalt de beleidsdomeinen waarbinnen taken kunnen worden overgenomen. Dit kan gaan om domeinen zoals welzijn en zorg, sport en cultuur, beheer van publieke (buiten)ruimte. Binnen het gekozen beleidsdomein is er nog een waaier aan *challenges* mogelijk. Het bestuur kan dit verder specificeren indien het dat wenselijk acht.

Voorbeelden van concrete uitdagingen:

- Amsterdam: overname van de rattenbestrijding in de stad;
- Gouda:
  - onderhoud van openbaar groen
  - dierenverzorging in de stadsparken;
  - beheer van openbare speeltuinen;
  - beheer van buurthuizen;
  - opzetten van campagnes tegen zwerfafval;
- Heereveen: het schoonhouden van waterwegen;
- Rotterdam:
  - schoonmaak en onderhoud van de Afrikaandermarkt;
  - ontwerp en inrichting van de Schepenstraat;
  - beheer van speeltuinen in IJsselmonde;

³ In Tilburg bijvoorbeeld worden zelfstandigen zonder personeel toegelaten tot een *challenge*, waarbij reguliere marktinitiatieven weliswaar worden uitgesloten.

⁴ Hierbij kan gedacht worden aan het beheer van de burgerlijke stand, het verstrekken van vergunningen en het werk van hulpdiensten zoals politie en brandweer.

- inrichting van een uitleendienst voor scootmobiel;
- onderhoud van een botanische tuin;
- Sirjansland: creatie en beheer van betaalbare wooneenheden voor jongeren in de kern;
- Tilburg: Beheer van de Piushaven en de omliggende wateroppervlakken;
- Utrecht:
  - inrichting van een 'eetbare ontmoetingstuin';
  - beheer van een sporthal door basketbalvereniging;
  - organisatie van 'sociaal makelaarschap';
  - ouderenwerking in de vorm van dagelijkse ondersteuning in een buurthuis;
- Zutphen:
  - onderhoud en inrichting van (openbaar) groen in het straatbeeld;
  - inrichting van een ecologisch park;
  - begeleiding van duurzaamheidsprocessen in de gemeente.

2 REGELGEVEND KADER

2.1 KADERREGELING IN HET DECREET OVER HET LOKAAL BESTUUR

Het decreet over het lokaal bestuur bevat een kaderregeling over burgerparticipatie.⁵ Elk lokaal bestuur neemt zelf de nodige initiatieven om de participatie met de burgers te bevorderen. Om de burgers en de doelgroepen zo goed mogelijk te betrekken bij het bestuur en om het belang ervan te ondersteunen, zullen de lokale besturen een eigen beleid uittekenen op het vlak van burgerparticipatie.

Naast een aantal meer gereguleerde vormen van burgerparticipatie zoals adviesraden, verzoekschriften, voorstellen op de agenda van de raden enz. kan het bestuur vrij kiezen welke initiatieven zij zullen ondersteunen. Deze minimale decretale regeling maakt het dus ook mogelijk voor de lokale besturen om experimenten met het *right to challenge* uit te rollen. Door de ruimte voor lokaal maatwerk; creativiteit en experimentele vrijheid, geeft dit tal van mogelijkheden waarbij het *sui generis*-karakter van de *challenges* en de uniciteit die hen kenmerkt, wordt verzekerd.

2.2 REGLEMENT VAN HET LOKAAL BESTUUR

Wanneer het lokaal bestuur het *right to challenge* opneemt in zijn participatiebeleid, is het belangrijk om bij reglement⁶ de randvoorwaarden van het *right to challenge* helder vast te stellen. Het is dus het politiek bestuur dat het lokaal raamwerk bepaalt waarbinnen een initiatief zich kan ontwikkelen. De overheid faciliteert als het ware. Zij maakt bepaalde zaken mogelijk voor de burger en neemt belemmeringen weg. De representatieve en participatieve democratie moeten elkaar versterken.

Afhankelijk van de invulling van het *right to challenge* door het lokaal bestuur kan ook een subsidiereglement nodig zijn.

---

⁵ Artikel 304 decreet over het lokaal bestuur.

⁶ Het opstellen van dergelijk reglement is een voorbehouden bevoegdheid van de gemeenteraad ingevolge artikel 41, tweede lid, 2°, decreet over het lokaal bestuur.

3 STAPPENPLAN VOOR DE LOKALE BESTUREN

3.1 OVERZICHT

3.2 STAP VOOR STAP

3.2.1 Bepaal de doelstellingen: wat wil je als bestuur bereiken?

Voor je als bestuur begint met het *right to challenge*, is het van belang om te bepalen wat je hiermee wil bereiken. Wil je de bewoners meer zeggenschap geven over het beleid in hun buurt/wijk of de betrokkenheid en het eigenaarschap van zowel burgers als gemeentelijke partners versterken? Wil je inzetten op innovatie? Zijn er financiële beweegredenen van tel, kan met andere woorden de overdracht van taken in het kader van een challenge de efficiëntie van de dienstverlening verhogen? Kan je op sommige vlakken de controle lossen doordat een uitdager eenzelfde opdracht op een andere manier zal uitvoeren, en, zo ja, op welke vlakken?

De doelstelling beïnvloedt en bepaalt het *right to challenge* per gemeente zodat elke gemeente dit optimaal kan afstemmen op de lokale wensen en behoeften. Er is niet één “juiste” vorm of aanpak van dit recht: er zijn er vele en dat zal alleen maar toenemen.

3.2.2 Creëer een draagvlak binnen je organisatie

De ondersteunende rol van de administratie is essentieel voor de succesvolle uitvoering van het *right to challenge*, zowel voor een individuele uitdaging als meer generiek bekeken. Het is dus belangrijk dat, naast het politieke niveau, ook de medewerkers van een lokaal bestuur open staan voor het concept. Daarom raden we aan om binnen de ambtelijke organisatie duidelijk te communiceren over eventuele plannen omtrent het *right to challenge* en de betrokken ambtenaren in een volgende fase te betrekken bij de praktische uitwerking ervan. Het actief communiceren binnen de gemeente is essentieel omdat de administratie de mogelijkheid tot een *challenge* mee actief moet kunnen uitdragen en ondersteunen.

3.2.3 Ontwerp een ondubbelzinnig regelgevend kader: tips en voorbeelden voor de minimale uitwerking van het gemeentelijk reglement

De gemeenteraad moet een ondubbelzinnig en omvattend regelgevend kader opstellen, dat ten minste volgende aspecten van het lokale *right to challenge* beschrijft:

1. de beleidsdomeinen die in aanmerking komen voor een uitdaging;
2. de toegangsvoorwaarden;
3. de gewenste inhoud en structuur van het uitdaagplan, met inbegrip van de vereiste rubrieken;
4. de criteria die het verantwoordelijke orgaan zal toepassen bij de beoordeling van een uitdaging.

3.2.3.1 De beleidsdomeinen

Het lokaal bestuur bepaalt voor zichzelf in welke beleidsdomeinen een *right to challenge* kan worden ingediend. Enkel binnen dit afgebakend toepassingsgebied, kan een burger het bestuur uitdagen. Dit betekent niet noodzakelijk dat er tot op het niveau van de specifieke, individuele taak gedefinieerd moet worden. Een afbakening van de beleidsonderwerpen die je als gemeente wil openstellen voor het uitdaagrecht kan volstaan, waarbij er voor de specifieke invulling ruimte gelaten wordt voor de initiatieven die de burgers bedenken.

Voorbeelden van beleidsdomeinen die in aanmerking kunnen komen voor een *challenge*.

- welzijn en zorg;
- sport en cultuur;
- beheer van publieke (buiten)ruimte;
- onderhoud van infrastructuur in de publieke (buiten)ruimte;
- inrichting van straten.

3.2.3.2 De toegangsvoorwaarden

Het lokaal bestuur stelt de toegangsvoorwaarden, i.e. de voorwaarden om te kunnen uitdagen, bij reglement vast. Een *challenge* kan niet ingediend en beoordeeld worden vooraleer dit gebeurd is.

Voorbeelden van toegangsvoorwaarden voor het *right to challenge* in een lokaal reglement:

- er moet voldoende geld beschikbaar en/of voorzien zijn;
- de uitvoering van de uitdaging mag niet duurder zijn dan de huidige voorzieningen of dienstverlening;
- de kwaliteit van de dienstverlening moet even goed of beter zijn dan het *status quo*;
- de *challenge* moet extra maatschappelijke waarde genereren ten opzichte van het *status quo*;

- de *challenge* kan rekenen op een voldoende groot draagvlak in de betrokken gemeente, gemeenschap, buurt of wijk;
- de uitdagers dienen zich, al dan niet al vanaf de voorbereidingsfase, te organiseren in een rechtsvorm;
- de uitdagers hebben de verplichting tot horizontale verantwoording, i.e. zowel tot de eindgebruikers als tot de samenwerkingspartners;
- de *challenge* brengt geen schade toe aan andere bewoners;
- de uitdagers moeten bewijzen en garanderen dat ze in de mogelijkheid zijn om de beloofde prestaties te leveren;
- de uitdagers moeten verbonden zijn met de buurt of wijk van het bedieningsgebied van de taak of dienst;
- de uitdaging wordt binnen een afgesproken periode gerealiseerd;
- de uitdaging is effectief exploitabel;
- de uitdager garandeert de duurzaamheid en continuïteit van de *challenge*.

3.2.3.3 **Uitdaagplan: sjabloon of minimumvereisten**

Het lokaal bestuur kan bepalen op welke manier de initiatiefnemers hun voorstel moeten indienen. De gemeente kan, zoals bijvoorbeeld in de stad Rotterdam het geval is, een bestaand sjabloon van de stad gebruiken. Het bestuur kan ook bepalen dat de initiatiefnemers mogen werken met een eigen ontwerp, waarbij het bestuur oplegt welke componenten er minstens opgenomen moeten zijn in dat voorstel. Een sterk uitgewerkt uitdaagplan gaat ook samen met een doordachte begroting.

Voorbeelden van componenten die minimaal opgenomen moeten zijn in het *right to challenge* of uitdaagplan van de initiatiefnemer(s):

- een omschrijving van de *challenge*;
- een plan van aanpak;
- een duiding van de meerwaarde ten opzichte van het *status quo*, of argumenten die aantonen dat de initiatiefnemers de betreffende taak beter of goedkoper kunnen uitvoeren;
- het te behalen resultaat;
- het verkregen draagvlak in de buurt/wijk en de eventuele inbedding in het wijknetwerk;
- het expertiseniveau van de initiatiefnemers en partners, i.e. een beschrijving van de betrokkenheid, kennis en ervaring van de initiatiefnemers omtrent het voorwerp van de uitdaging;
- een raming van de opbrengsten;
- een raming van de kosten en andere benodigde middelen;
- een omschrijving van de beoogde samenwerking met de gemeente en andere partners;
- een opsomming van de elementen die bewijzen dat de initiatiefnemers de beloofde kwaliteit en continuïteit kunnen garanderen.

3.2.3.4 **Beoordelingscriteria**

Hoe en op basis van welke criteria zal je als bestuur een ingediende *challenge* beoordelen? Deze vraag hangt nauw samen met de toegangsvoorwaarden zoals bijvoorbeeld kwaliteitscriteria. Het lokaal bestuur kan bijkomend verduidelijken dat deze ontwerpen steeds getoetst worden aan het algemeen belang van de gemeente, de wettelijke vereisten van kwaliteit en veiligheid, privacy-bepalingen en het gelijkwaardigheidsbeginsel.

3.2.4 **Duid één aanspreekpersoon aan**

De 'één-loket-gedachte' blijkt een zeer belangrijk element voor uitdagers, aangezien het drempelverlagend kan werken en de communicatie tussen het lokaal bestuur en de initiatiefnemers vereenvoudigt. Duid daarom één aanspreekpersoon aan binnen de ambtelijke organisatie, de zogenaamde 'Single Point of Contact' (SPOC), die de vragen van uitdagers in alle fasen van een *challenge* kan beantwoorden en hen gedurende het proces doorheen de organisatie gidst (bijvoorbeeld door hen in contact te brengen met de verantwoordelijken van de verschillende beleidsdomeinen waaraan een *challenge* raakt).

3.2.5 **Toon potentiële initiatiefnemers de mogelijkheden**

Het *right to challenge* is er door én voor de burgers, die zich op die manier kunnen inzetten voor elkaar, voor de wijk, voor de buurt en voor de gemeente. Het is belangrijk dat de burgers op de hoogte zijn van de mogelijkheden die de gemeente rond het *right to challenge* heeft gecreëerd. Daarom moet je als bestuur de potentiële uitdagers informeren over wat het *right to challenge* is, hoe je dit concept als bestuur ziet, welk engagement er verwacht wordt en hoe de burgers ermee aan de slag kunnen.

Wie in aanmerking komt en zich effectief kan engageren als initiatiefnemer, hangt sterk af van de doelen die een lokaal bestuur vooropstelt. Afhankelijk van de gekozen beleidsdomeinen, doelstellingen en de hoeveelheid verantwoordelijkheid die zal worden overgedragen, is een *right to challenge* meer of minder laagdrempelig. Voor wijken waar minder sociaal kapitaal aanwezig is, is het aan het bestuur om de samenwerking en inclusiviteit te stimuleren, om zo de toegang tot het *right to challenge* op dezelfde manier (proberen) te garanderen.

Er zijn talloze mogelijkheden om de burger te informeren: het aanbieden van een toegankelijk overzicht van het concept, de te volgen procedure, het verzamelen en accentueren van de budgetlijnen waarvoor het *right to challenge* open staat, het creëren van een webpagina waar informatie terug te vinden is over het uitdaagrecht, publicatie op de website van het lokaal bestuur of aanplakking op gemeentelijke informatieborden. Je kan bijvoorbeeld een register online plaatsen waarin burgers de uit te dagen taken, de huidige uitvoerders ervan en de eventuele resterende looptijd van bestaande dienstverleningscontracten met derde partijen kunnen raadplegen. Dit verhoogt de transparantie van de beleidsvoering en toont aan toekomstige uitdagers de taken die voorwerp kunnen uitmaken van een *challenge*. Je kan ook informatieavonden voor geïnteresseerden of een *road show* in bepaalde wijken organiseren.

3.2.6 Verzeker de capaciteit van de initiatiefnemende burgers

Gelet op de continuïteit van een *challenge* en de kwaliteit van de toekomstige dienstverlening is het noodzakelijk dat de uitdagers voldoende capaciteit(en) bezitten om een uitdaging tot een goed einde te brengen. Reserveer daarom een of meerdere rubrieken in het uitdaagplan waarin initiatiefnemers dienen te bewijzen dat ze over voldoende kennis of expertise, ervaring, middelen (bijvoorbeeld in de vorm van *human resources*) maar ook draagvlak binnen de buurt, wijk of gemeente beschikken om de beloofde dienstverlening op een bestendige manier aan te bieden. Indien nodig, kan je als bestuur zelf bijkomend onderzoek uitvoeren.

3.2.7 Maak duidelijke afspraken met de initiatiefnemende burgers

We raden aan om duidelijke afspraken te maken met de uitdagers. Dit kan gaan van de monitoring van de individuele *challenge* en de modaliteiten van (tussentijdse) rapportering, naar de ondersteuning waarop de uitdager eventueel aanspraak kan maken (bijvoorbeeld logistieke steun van overheidswege) tot de evaluatiecriteria met betrekking tot het gewenste niveau van dienstverlening, de exploitatiecriteria (bijvoorbeeld prijszetting, wat met investeringen, wat met andere bronnen van inkomsten en welke beheersstructuur gehanteerd wordt?) en het rechtsbeschermingsvraagstuk.

Afhankelijk van de omvang en inhoud van de *challenge*, is het meestal opportuun om de onderhandelde afspraken tussen bestuur en uitdager te formaliseren in een overeenkomst. Deze bepaalt minstens de modaliteiten van de (tussentijdse) rapportering, de (tussentijdse) beoordeling die het mogelijk maakt om een *challenge* te beëindigen die niet voldoet aan de vooropgestelde doelstellingen en parameters, de beschouwing en waardering van de vooraf bepaalde evaluatiecriteria met betrekking tot het gewenste niveau van dienstverlening en de regeling van de aansprakelijkheid van de partijen voor, tijdens en na de uitrol van de *challenge*.

3.2.8 Neem de beslissing over de individuele toekenning van het initiatief

Op het eind van de rit moet de beslissing over de individuele toekenning van de *challenge* genomen worden. Het bestuur toetst het ingediende initiatief aan de bij reglement opgelegde criteria. Het college van burgemeester en schepenen⁷ evalueert de ingediende initiatieven en weegt eventuele gelijkaardige voorstellen tegen elkaar af om uiteindelijk over te gaan tot een toekennings- of weigeringsbeslissing. Deze eenzijdige administratieve rechtshandeling moet uiteraard afdoende gemotiveerd zijn.⁸

---

⁷ De individuele toekennings- of weigeringsbeslissing zal normaliter steeds tot de bevoegdheid van de het college van burgemeester en schepenen behoren, ofwel in het kader van daden van beheer (artikel 56, §3, 1°, decreet over het lokaal bestuur), ofwel in het kader van het dagelijks bestuur (artikel 41, tweede lid, 8°, decreet over het lokaal bestuur). Indien dit er, omwille van de specificiteit van het opengestelde beleidsdomein, niet onder zou vallen, is het aangewezen om de bevoegdheid toe te wijzen in het kader van het dagelijks bestuur door het zo te definiëren en kwalificeren in het *right to challenge*-reglement dat de gemeenteraad goedkeurt op grond van artikel 41, tweede lid, 2°, decreet over het lokaal bestuur.

⁸ Wet betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen van 29 juli 1991, *B.S.* 12 september 1991.

3.2.9 Opvolging en evaluatie

Volg het gebruik van het *right to challenge* op en evalueer. De opvolging gebeurt zowel op het niveau van de individuele *challenge* als op het niveau van het eigenlijke lokale participatie-instrument. Zoals aangestipt is het van belang om de evaluatiecriteria met betrekking tot het gewenste niveau van dienstverlening duidelijk te bespreken met de uitdager. Bepaal op voorhand, indien mogelijk, meetbare indicatoren, op basis waarvan het initiatief kan worden geëvalueerd, verbeterd en geobjectiveerd. Stuur een initiatief dat niet loopt zoals verwacht of overeengekomen tijdig bij. Ga eens ter plekke langs. Ga in gesprek met de initiatiefnemers over hoe het gaat, waar ze hulp nodig hebben, of hinder ervaren. Reflecteer ook over je eigen handelen als lokaal bestuur, hoe het instrument in je gemeente wel of niet werkt en ga in overleg met de administratie en de burger om na te gaan hoe aan bepaalde problemen tegemoet kan komen.

4 LABO LOKALE BURGERPARTICIPATIE ROLT EXPERIMENTEN UIT

Het Labo Lokale Burgerparticipatie is een driejarig project met als doelstelling innovatieve burgerparticipatie aan te wakkeren bij lokale besturen. Het labo wordt aangestuurd door VVSG en bestaat uit koplopers in de lokale burgerparticipatie, zowel lokale besturen als expertorganisaties. [Hier](#) lees je meer over de samenstelling.

Het labo verzamelt en verspreidt lokale participatieve initiatieven. Je vindt inspirerende voorbeelden via [artikels](#), [filmpjes](#), een [webinar](#) en [casebeschrijvingen](#). Een brede waaier aan cases wordt toegelicht zoals bijvoorbeeld het corona-buurtbudget in Beringen, de burgerjury over 'oeveren aan de vaartkom' in Leuven, de ontwikkeling van een dorpsweide in Deinze en het online participatieplatform 'Denkmee' in Lokeren. Daarnaast werkt het labo aan een analyserapport dat randvoorwaarden beschrijft om op een geslaagde manier inwoners te betrekken bij lokaal beleid. Resultaten daarvan worden in de zomer van 2021 verwacht.

In 2021 focust het Labo op het *right to challenge*, burgerpanels en digitale burgerparticipatie. Hierbij wordt een stap verder gegaan dan lokale cases verzamelen, beschrijven en analyseren. Binnen de schoot van het Labo lokale burgerparticipatie worden enkele experimenten opgezet met het *right to challenge*. Een [webinar](#) over *right to challenge* vormt in maart 2021 het startschot. Tijdens dat webinar worden de wetenschappelijke bevindingen gepresenteerd van het internationaal vergelijkend onderzoek dat het Instituut voor de Overheid voerde in 2020. Daarnaast wordt praktijkgerichte inspiratie uit het buitenland voorgesteld. Het VVSG-kennisnetwerk wordt als middel gebruikt om de kennis en praktijkervaring over het *right to challenge* gevat te bundelen en toegankelijk aan te bieden aan Vlaamse lokale besturen. De experimenten worden ook op maat ondersteund met inhoudelijke, procesmatige en communicatieve begeleiding. Zij lopen vanaf de zomer van 2021 tot de zomer van 2022. Deze experimentfase biedt de kans om ervaring op te doen, knelpunten te detecteren en samen naar oplossingen te zoeken. Geleerde lessen zullen in het najaar van 2022 ruim verspreid worden.

Deze experimenten worden wetenschappelijk opgevolgd door [het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing](#). Het steunpunt brengt multidisciplinaire expertise samen op vlak van bestuurskunde om de Vlaamse overheid te ondersteunen.

Naast het *right to challenge* zijn ook [burgerpanels](#) en [digitale democratie](#) vernieuwende vormen om inwoners te betrekken bij het lokale beleid. In Vlaanderen hebben enkele lokale besturen hiermee al succesvol geëxperimenteerd. Hun ervaringen worden met het brede veld van lokale besturen gedeeld op de [website van het Labo](#). Op die manier worden lokale besturen die met deze vormen willen experimenteren gelinkt aan meer ervaren besturen die hun praktijkervaring willen delen.

5 MEER INFORMATIE

5.1 PRAKTISCHE UITWERKING

5.1.1 Themapagina's

- Labo Lokale Burgerparticipatie: joke.vanreppelen@vvsg.be of de [VVSG website](#).
- *Right to challenge*-themapagina op de [website De Wakkere Burger](#)

5.1.2 Inspiratie uit het buitenland

- *Right to challenge* in [Nederland](#) en [promofilmje uit Nederland](#)
- *Right to challenge* in [Rotterdam](#)
- *Right to challenge* in [Tilburg](#)
- *Right to challenge* in [Utrecht](#)

5.2 BESTUURLIJKE CONTEXT

5.2.1 Parlementaire vragen

- *Hand.* Vl.Parl., comm. Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering 2020-2021, 2 februari 2021, VOU nr.1562.
- *Vr. en Antw.* Vl.R. 2019-2020, 19 oktober 2020, nr.28 (Vr. T. ONGENA, antw. B. SOMERS).
- *Vr. en Antw.* Vl.R. 2019-2020, 11 augustus 2020, nr.347 (Vr. C. JANSSENS, antw. B. SOMERS).
- *Hand.* Vl.Parl., comm. Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering 2019-2020, 3 maart 2020, VOU nrs.1494 en 1577.
- *Vr. en Antw.* Vl.R. 2019-2020, 26 februari 2020, nr.180 (Vr. P. VAN MIERT, antw. B. SOMERS).

5.2.2 Beleidsdocumenten

- Beleidsnota 2019-2024. Binnenlands Bestuur en Stedenbeleid, *Parl.St.* Vl.Parl. 2019-20, nr. 143/1, 16.
- VLAAMSE REGERING 2019-2024, *Regeerakkoord*, <https://publicaties.vlaanderen.be/download-file/31742> (laatst geconsulteerd op 27 januari 2021), 268 en 278.
- Resolutie aangenomen door de plenaire vergadering betreffende het stimuleren van burgerbetrokkenheid op het lokale beleidsniveau, *Parl.St.* Vl.Parl. 2017-18, nr. 1386/3.
- Resolutie aangenomen door de plenaire vergadering van het voorstel van resolutie betreffende burgerparticipatie, *Parl.St.* Vl.Parl. 2017-18, nr. 1385/3.
- VLAAMSE OVERHEID, *Witboek open en wendbare overheid*, Brussel, Departement Kanselarij en Bestuur, <https://publicaties.vlaanderen.be/download-file/25107> (laatste geconsulteerd op 27 januari 2021), 15.
- VLAAMSE OVERHEID, *Groenboek bestuur. 6 principes en 30 voorstellen voor een vernieuwede overheid*, Brussel, Departement Kanselarij en Bestuur, <https://publicaties.vlaanderen.be/download-file/20535> (laatst geconsulteerd op 27 januari 2021), 25-27.

Vlaanderen
verbeelding werkt

**Vlaamse
overheid**

www.vlaanderen.be

VERANTWOORDELIJK UITGEVER:
VLAAMSE OVERHEID
AGENTSCHAP BINNENLANDS BESTUUR/LOKALE ORGANISATIE EN WERKING

Havenlaan 88 bus 70
1000 Brussel

Tel.: 02 553 40 21